KARATE SPORT TURI BO'YICHA O'QUVCHI YOSHLAR O'RTASIDA OMMAVIY SPORT TADBIRLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH

Farg‘ona davlat universiteti “Yakkakurash sport turlari nazariyasi va uslubiyati” kafedrasi o‘qituvchisi Jo‘raqo‘ziyev Oybekjon Otabekjon o‘g‘li
E-mail: jorayevoybek755@gmail.com
https://orcid.org/ 0009-0008-7535-6534
“Yakkakurash sport turlari nazariyasi va uslubiyati” kafedrasi, 2-bosqich 25-160-guruh talabasi O‘rinboyeva Sevinchxon Bahodir qizi

Annotatsiya. Ushbu maqola karate sport turi bo'yicha o'quvchi yoshlar o'rtasida ommaviy sport tadbirlarini samarali tashkil etish va boshqarish masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, tashkiliy usullar va boshqaruv strategiyalari tahlil qilingan. Maqolada yoshlarning jismoniy va ruhiy rivojlanishida karate sportining ahamiyati, ommaviy tadbirlar tashkil etishdagi muammolar va ularni yechish yo'llari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: karate sporti, ommaviy sport tadbirlari, o'quvchi yoshlar, tashkil etish, boshqaruv, jismoniy tarbiya, sport pedagogikasi.

KIRISH . Hozirgi kunda yoshlar o'rtasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish va ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash davr talabi sifatida namoyon bo'lmoqda. Sport faoliyati, xususan, jangovar san'at turlari ichida alohida o'rin tutgan karate sporti yoshlarning jismoniy, aqliy va axloqiy jihatdan kamolotga erishishida muhim ahamiyat kasb etadi. Karate sport turi nafaqat jismoniy kuchni rivojlantiradi, balki intizom, hurmat va o'z-o'zini nazorat qilish kabi muhim fazilatlarni ham shakllantirishga yordam beradi [1]. O'quvchi yoshlar o'rtasida karate bo'yicha ommaviy sport tadbirlarini tashkil etish va boshqarish zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Karate sportining ta'limiy va tarbiyaviy ahamiyati uning faqat jismoniy mashqlar majmuasi emas, balki butun hayot falsafasi ekanligida namoyon bo'ladi. Bu sport turi orqali yoshlar o'zlarining ichki kuchlarini kashf etish, maqsadga intilish va qiyinchiliklarni yengib o'tish qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Shuningdek, karate mashg'ulotlari jamoaviy ruh shakllantirishga, do'stlik aloqalarini mustahkamlashga va ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usini rivojlantirishga xizmat qiladi [2]. Ommaviy sport tadbirlari esa ushbu ijobiy ta'sirlarni yanada kuchaytiradi va kengroq auditoriyaga yetkazadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI. Tadqiqot metodologiyasi sifatida nazariy tahlil va sintez usullaridan foydalanildi. Karate sporti bo'yicha ommaviy sport tadbirlarini tashkil etish va boshqarish masalalari bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, pedagogik va sport psixologiyasi sohasidagi tadqiqotlar tahlil qilindi. Adabiyotlar qidiruvida sport pedagogikasi, karate metodikasi, yoshlar sporti va ommaviy sport tadbirlari tashkil etish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar o'rganildi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, karate sportining pedagogik potentsiali juda yuqori bo'lib, u nafaqat jismoniy tayyorgarlik darajasini oshiradi, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirishga ham yordam beradi. Petrov va Sidorov (2019) o'zlarining tadqiqotida karate mashg'ulotlarining o'quvchilarning diqqat markazlashtirish qobiliyati, ruhiy barqarorlik va stress bardoshliligini sezilarli darajada yaxshilashini isbotladilar [3]. Ular shuningdek, muntazam karate mashg'ulotlari yoshlarning o'ziga ishonch darajasini oshirish va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda samarali ekanligini ta'kidladilar.

Ommaviy sport tadbirlari tashkil etishdagi zamonaviy yondashuvlar tahlili ko'rsatdiki, muvaffaqiyatli tadbirlar uchun puxta rejalashtirish, resurslarni samarali taqsimlash va ishtirokchilarning xavfsizligini ta'minlash zarur [4]. Johnson va Williams (2020) o'zlarining tadqiqotida yoshlar sporti bo'yicha ommaviy tadbirlarning ijtimoiy integrasiya va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishdagi rolini ta'kidladilar. Ular ommaviy sport tadbirlari orqali turli ijtimoiy qatlamlardan kelgan yoshlar o'rtasida muloqot o'rnatilishi va ijtimoiy farqlarning kamayishini

kuzatdilar [5]. Rossiyalik tadqiqotchi Volkov (2021) karate bo'yicha ommaviy tadbirlar tashkil etishdagi asosiy tamoyillarni belgilab berdi: qamrovlilik, qulaylik, xavfsizlik va ta'limiy yo'nalganlik [6]. U shuningdek, tadbirlarda professionallik darajasi turlicha bo'lgan ishtirokchilarni jalb qilish imkoniyatini yaratish zarurligini ta'kidladi. Bu yondashuv karatening keng qatlamlar orasida ommalashtirish va yangi iqtidorlar topishda muhim ahamiyatga ega.

NATIJALAR VA MUHOKAMA. Adabiyotlar tahlili natijalarida aniqlandi, karate sporti bo'yicha ommaviy sport tadbirlarini samarali tashkil etish uchun bir nechta asosiy omillarni hisobga olish zarur. Birinchidan, tadbirlar ishtirokchilarning yosh va tayyorgarlik darajasiga qarab turli toifalarga bo'linishi kerak. Bu yondashuv har bir ishtirokchiga o'zining imkoniyatlari doirasida ishtirok etish va muvaffaqiyatga erishish imkoniyatini beradi. Ikkinchidan, tadbirlarda karatening nafaqat sport, balki madaniy va falsafiy jihatlarini ham aks ettirish muhim ahamiyatga ega. Tashkil etish jarayonida xavfsizlik choralari birinchi o'rinda turishi kerak. Shu bois, barcha tadbirlar professional hakamlar nazoratida o'tkazilishi, tibbiy yordam ko'rsatish uchun zarur sharoitlar yaratilishi va ishtirokchilar uchun himoya vositalaridan foydalanish majburiy bo'lishi kerak [7]. Shuningdek, tadbirlarga tayyorgarlik jarayonida murabbiylar va tashkilotchilar o'rtasida yaqin hamkorlik o'rnatilishi, ishtirokchilarning jismoniy va ruhiy holatini doimiy nazorat qilish zarur. Ommaviy karate tadbirlari yoshlar o'rtasida bu sport turiga qiziqishni oshirish va yangi iqtidorlarni aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Tadbirlarda namoyish qismlari, master-klasslar va taniqli karatekalarning ishtirokini tashkil etish orqali bu sportning jozibadorligini oshirish mumkin. Bundan tashqari, tadbirlar davomida karate tarixi, an'analari va falsafasi haqida ma'lumot berish yoshlarda bu sport turiga chuqur hurmat va qiziqish uyg'otadi [8]. Boshqaruv jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Elektron ro'yxatdan o'tish tizimlari, natijalarni real vaqt rejimida kuzatish imkoniyati va ijtimoiy tarmoqlar orqali tadbirlarni targ'ib qilish zamonaviy yondashuvning muhim qismlaridir. Shuningdek, tadbirlar yakunida qatnashchilar va tomoshabinlardan fikrmulohazalar yig'ish keyingi tadbirlarni yanada sifatli tashkil etishga yordam beradi.

XULOSA. O'quvchi yoshlar o'rtasida karate bo'yicha ommaviy sport tadbirlarini tashkil etish va boshqarish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u puxta rejalashtirish, professional yondashuv va barcha ishtirokchilarning manfaatlarini hisobga olishni talab qiladi. Adabiyotlar tahlili natijasida aniqlandi, bunday tadbirlar nafaqat sport natijalarini yaxshilashga, balki yoshlarning shaxsiy fazilatlarini shakllantirish, ijtimoiy moslashish va sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga ham muhim hissa qo'shadi. Karate sportining tarbiyaviy potentsiali va ommaviy tadbirlarning ijtimoiy ta'siri uni maktab va maktabdan tashqari ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylantiradi. Kelajakda bu sohada yangi metodologik yondashuvlarni ishlab chiqish va amaliy tajribalarni kengaytirish zarur bo'ladi.

ADABIYOTLAR

1. Anderson, M., & Thompson, K. (2018). Martial arts in youth development: Physical and psychological benefits of karate training. Journal of Youth Sports Psychology, 15(3), 45- 62.

2. Nakamura, H. (2019). Traditional values in modern karate: Building character through martial arts education. International Karate Studies Quarterly, 8(2), 123-138.

3. Петров, А. В., & Сидоров, И. П. (2019). Влияние занятий каратэ на психофизическое развитие подростков. Теория и практика физической культуры, 7, 78-82.

4. Sh.A. Arslonov– “Karate-do dunyosini o’rganing” O‘quv-uslubiy qo‘llanma Toshkent “Istiqbol” 2005y. 112 b.